

Roll No. ....

Total No. of Pages : 6

Total No. of Questions : 5

उत्तरमध्यमा प्रथमखण्ड

विषय कोड : 725

साहित्यम्

पञ्चम्-प्रश्नपत्रम्

समय : 3 घण्टे

पूर्णांक : 100

वस्तुनिष्ठप्रश्नाः

(सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः)

1. (1) रघुवंशस्य रचनाकारः कः ? 20×1=20
- (i) कालिदासः (ii) भारविः
- (iii) माघः (iv) श्रीहर्षः
- (2) रघुवंशे कति सर्गाः सन्ति ?
- (i) 16 (ii) 17
- (iii) 18 (iv) 19
- (3) रघोर्यज्ञ नाम किम् ?
- (i) अश्वमेधः (ii) विश्वजित्
- (iii) राजसूयः (iv) रुद्रमहायज्ञ
- (4) रघोर्पुत्रस्य नाम किम् ?
- (i) राम (ii) दिलीपः
- (iii) अजः (iv) लवः
- (5) प्रियदर्शनः कः ?
- (i) गन्धर्वराजः (ii) राजपुत्रः
- (iii) शिष्यः (iv) सेवकः

- (6) विद्यानां संख्या कति ?
- (i) 14 (ii) 15
- (iii) 16 (iv) 17
- (7) कौत्सगुरोर्नाम किम् ?
- (i) वरतन्तुः (ii) वशिष्ठः
- (iii) विश्वामित्रः (iv) शृंगी
- (8) रघुवंश पंचम सर्गे कति श्लोकाः सन्ति ?
- (i) 73 (ii) 74
- (iii) 75 (iv) 76
- (9) रघुवंश पंचम सर्गे प्रयुक्तच्छन्दः ?
- (i) वंशस्थ (ii) उपजाति
- (iii) वसन्ततिलका (iv) प्रहर्षिणी
- (10) कालिदासस्य रचना संख्या :
- (i) 5 (ii) 6
- (iii) 7 (iv) 8
- (11) कुमारसंभवे कति सर्गाः सन्ति ?
- (i) 15 (ii) 16
- (iii) 17 (iv) 18
- (12) ब्रह्मचारी कः ?
- (i) शिवः (ii) विष्णुः
- (iii) ब्राह्मणः (iv) गणेशः
- (13) कुमारसंभवस्य पंचम सर्गे कथाऽस्ति -
- (i) पार्वतीविषाद (ii) शिवविवाह
- (iii) कुमारजन्म (iv) विवाहनिर्णय

- (14) कुमारसंभव पंचम सर्गे प्रयुक्तच्छन्दः -
(i) वंशस्थ	(ii) उपजाति
(iii) वसन्ततिलका	(iv) शिखरिणी
- (15) पार्वत्याः पितुः नाम किम् ?
(i) हिमवन्तः	(ii) रत्नगिरिः
(iii) उदयाचलः	(iv) विंध्याचलः
- (16) पार्वत्याः मातुः नाम किम् ?
(i) मैना	(ii) सुनैना
(iii) कौशल्या	(iv) कैकेयी
- (17) ब्रह्मचारी कः ?
(i) शिवः	(ii) कार्तिकः
(iii) श्रीरामः	(iv) चतुराननः
- (18) उत्पलाक्षि का ?
(i) सीता	(ii) पार्वती
(iii) सती	(iv) लक्ष्मी
- (19) कुमारसंभवस्य पंचम सर्गे कति श्लोकाः ?
(i) 83	(ii) 84
(iii) 85	(iv) 86
- (20) कुमारः कः ?
(i) शिवः	(ii) जनकः
(iii) भीष्मः	(iv) कार्तिकेयः

2. अधोलिखितप्रश्नानां उत्तरं लिखत -

20×1=20

- (1) कौत्सः कस्य शिष्योऽस्ति ?
- (2) रघुवंशे तपः कतिधा ?
- (3) कौत्सानुसारेण रघोर्परम्परा किमस्ति ?
- (4) निर्धन कः ?
- (5) गुरुदक्षिणायां कति मुद्रा ?
- (6) रघोर्पत्नीनाम किम् ?
- (7) गन्धर्वास्य नामः किम् ?
- (8) श्री नीरजाक्ष कस्य कृते प्रयुक्तः ?
- (9) रघुवंश पंचम सर्गे कस्मिन् नदी वर्णनमस्ति ?
- (10) विदर्भराजः कः ?
- (11) गिरीशः कः ?
- (12) अक्षसूत्रस्य अभिप्रायः ?
- (13) पार्वत्याः तपोवने कः आगतवान् ?
- (14) आषाढः अभिप्रायः ?
- (15) महीधरः कः ?
- (16) कुमारसंभव पंचम सर्गस्य संक्षिप्तशीर्षकः ?
- (17) पुष्पधन्वनः कः ?
- (18) ग्रन्थोक्त रत्नविशिष्टता सूक्तिः विलिख्यताम्।
- (19) कुमारसंभवे कीदृशी नायिका ?
- (20) विरूपाक्षः कः ?

3. रिक्तस्थानं पूरयतु -

10×1=10

- (1) तथा समक्षं दहता मनोभवं ..... हि चारुता।
- (2) निशम्य चैनां तपसे कृतोद्यमां ..... मुनि व्रतात्।
- (3) कदाचिदासन्नसखीमुखेन ..... तपसमाधये।
- (4) विरोधि सत्त्वोज्झितपूर्व ..... पावनम्।
- (5) तमातिथेयी ..... क्रियाः।
- (6) तमर्चयित्वा ..... युवाच।
- (7) तवट्टितो ..... वनान्मान्।
- (8) नर्मदारोधसि ..... सैन्यम्।
- (9) प्रवेश्य चैनं ..... गृहेशम्।
- (10) अथ विधिभवसाध्य ..... स्वयंवरस्यम्।

4. उचितमेलनं करोतु :

10×1=10

- (1) तं कर्ण भूषण निपीडित पविरांसं - पिनाकिना भग्न मनोरथा सती।
- (2) ताम्रोदरेषु पतितं तरुपल्लवेषु - मनोरथज्ञं पितरं मनस्विनी।
- (3) प्रवेश चैनं पुरमग्रयायी - नभश्चरेणेन्धन संभृतेन सा।
- (4) रात्रिर्गता मतिमतां वरमुञ्च शय्यां - ललाटिका चन्दन धूसरालका।
- (5) इति विरिचितवाग्भिर्वन्दिपुत्रैः कुमारः - चचाल बालास्तनभिन्न वल्कला।
- (6) तथा समक्षं दहता मनोभवं - सपदि विगत निहस्तल्प मुञ्जाञ्चकार।
- (7) कदाचिदा सन्तसंखीमुखेनसा - छायाद्विधैव ननु धूर्जगतोविभक्ता।
- (8) निकामतप्ताविविधेनवह्निना - नीचैस्तथोपाचर दपितश्रीः।
- (9) तदाप्रभृत्युन्मदनापितुर्गृहे - निर्धौत हारगुलिका विशदं हिमाम्भः।
- (10) इतो गमिष्यान्यथवेतिवादिनी - शरयोत्तरच्छद विमर्द कृशाङ्ग रागम् ?

5. दीर्घोत्तरीयाः प्रश्नाः (पंच प्रश्नाः समाधेयाः) —

5×8=40

- (1) रघुवंश कर्तुः परिचयः विलिख्यताम्।
- (2) रघुवंशपंचमसर्गस्य कथासारः विलिख्यताम्।
- (3) कुमारसंभवपंचमसर्गस्य कथासार विलिख्यताम्।
- (4) कुमारसंभवपंचमसर्गस्य साहित्यिकसौन्दर्यं निरूपयतु।
- (5) राज्ञः रघोर्चरित्र वैशिष्ट्यं विलिख्यताम्।
- (6) निद्रावशेन भवताप्यनवेक्ष्यमाणाः

पर्युत्सुकत्वमबला निशि खण्डितेव
लक्ष्मीर्विनोदयतितयेनदिगन्तलम्बी,

सोऽपित्वदाननरुचिं विजहाति चन्द्रः

—इति पद्यं सप्रसङ्गं व्याख्यायताम्।

- (7) तं वीक्ष्य वेपथुमतीसरसाङ्गयष्टि-

निक्षेपणाय पदमुद्धृतमुद्धहन्ती
मार्गाचलव्यतीकरा कुलितेव सिन्धुः

शैलाधि राजतनया न ययौन वस्थौ।

—इति पद्यं सप्रसङ्गं व्याख्यायताम्।